STROM ŽIVOTA

PG
5038
F8A17
1895
díl 64

SBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

STROM ŽIVOTA.

BÁSNĚ

JAR. VRCHLICKÉHO.

(1907—1908.)

NÁKLADEM J. OTTY V PRAZE.
1909.

Všechna práva vůbec vyhrazuje si nakladatel.

PG
5038
F8A17
1895
.L52 64

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

1127003

Tiskem »Unie« v Praze.

PROLOG.

STROM ŽIVOTA.

Walt Whitman v Louisianě zřel jej kvésti.
Já v Čechách zřím jej — tentýž boží vzrůst!
Táž velká rozloha a její náplň štěstí,
táž radost ve stech jeho ratolestí,
táž chtivost paží, chlopní, dásní, úst!

Strom života! — Já obnažuji hlavu
a ruce nad ním vzpínám v žehnání;
ať v Zory prvním hoří zlatohávu,
ať červánky v něm pálí svoji slávu,
ať Noc jej svými stíny zaclání!

Cos na něm ustavičně věčné, živé,
pět za jednu se tlačí mroucí snět,
sta poupat planoucích za jedno mřivé . . .
Ó, taji, záhado, ó, mysterium, dive!
Včel úly slyšíš v jeho větvích znět!

Hle, z vadnoucího zas tu nové listí,
a jeden věčný život napořád!

A v listech věčně svěžích můžeš čísti
jen život, jehož vlákna zříš se přísti
v ten koloběh, jímž vládne lad i řád!

Pod jeho stíny sta jich objímá se,
na větvích hlahol ptáků neztichá,
sta úst se líbá, paží proplítá se,
„Jsme šťastni!“ v tisícerém splývá hlase,
když děcko tu, tam květ se rozdýchá!

Walt Whitman v Louisianě zřel jej kvésti,
já v Čechách zřím jej, kotvím v něm a jsem,
svou píseň zpívám s jeho ratolestí
a věřím v Radost, Lásku, Život, Štěstí . . .
Ó, šťastný stromě, rosť k jásotu všem!

☆ ☆ ☆

I.

CO TKVÍ V KOŘENECH.

I.

PÍSEŇ KOŘENŮ.

„Jen se, braši, protáhněme
v staré matce zemi!
pijme tam, co nalezneme,
všemi ručejemi:
vždycky staré Síly
vzdor a vytrvalost,
k velikému cíli
houževnatost, stálost!

Neoblomné vytrvání
proti každé bouři,
proti větrům odhodlání,
když se z vrchů kouří,
zhrdu proti blesku,
když nám sjíždí po pni,
třeba v hromotřesku
bouře předpotopní!

Vědomí, že my to nesem,
v čem ty vichry třeští,
a že my se nezatřesem
v krupobití, v dešti.
Větve mají právo
prohýbat se vánkem,
nám je v zemi zdrávo
nekonečným spánkem.

Náš však spánek — to zdroj bytí;
základny jsme všeho
odvěkého v zemi žití,
bezdna nezměrného!
Na nás mladé listí,
na nás květ a plody,
vše, co zrá, se čistí,
pouští ve závody.

Naše jest jen země vůně,
čerstvá vůně hlíny,
naše taje v skalin lůně
s hrobů tmou a stíny;
tmou se nejlíp život chytá
prvních vláken matky,
tmou se živí, vře a splítá
veškerý taj látky.

Jen se, braši, protáhněme
v staré naší zemi,
dokavad k ní pevně lneme,
žijem, třeba němy.

Šťáva, která běží
a se námi třese,
nový život svěží
věčné hmoty nese!“

☆ ☆ ☆

II.

APOTHEOSA.

Lidstvo! Velký strome svatý,
kořeny tvé — otci,
není smrti, není ztráty,
nic neznikne v noci!
Vnuk z nich ssaje síly,
vzdor a vytrvalost,
k velikému cíli
houževnatost, stálost.

Čím hloub kořeny nám leží,
otců našich síla,
v syny tryskající, svěží,
se nám probudila;
na ní plnost snětí,
na ní zralost plodů,
svítí v dětech dětí
od rodu jdouc k rodu!

Všecko otcům děkujeme,
vzruch i jaré chtění,
veliký cíl, kam se pneme
v bouří burácení;
že v nás houževnatost,
bádavá též hlava,
za tu sílu, zdatnost
kořenům buď sláva!

Všecko šlehlo z vás v nás, otci,
jste v nás dále živi!
Žižko, nepropadl's noci,
jak ty, Huse snivý!
Amosův duch nový, ryzí,
a tvůj věhlas, Jiří,
nikdy z vnuků nevymizí,
jak dnes plá a víří!

Křivdy popravených pánů,
exulantů hoře,
velké čekání až k ránu
a běd valné moře,
láska k matce bědné,
tužba v lepší dobu
trhá, jak se zvedne,
i vám příkrov hrobů!

Z kořenů, z vás démonickou
cestou v stálém ruchu
síla vniká ve hruď lidskou,
v zápasy jak duchů!

Ohně žár i světlo
hřát nás neustává,
by vše zrálo, kvetlo,
kořenům buď sláva!

☆ ☆ ☆

MESSIANISMUS.

On se zrodí, jistě zrodí, neb se zrodit musí,
aby zkrušil v pěsti svojí, co nás tísní, dusí;
jako mladý Herkul musí z kolébky své vstáti,
hady uškrtit a zmije, sám jak zoře vzpláti!

Ale nesmí z lůna tajů přijít ukryt stínem,
náš být musí, ve všem celý, zemské matky synem,
musí poznat bídu naši, musí sám být lidský,
nebo bohem, kdo zde trpěl, stane se již vždycky!

Nemusí jej hvězda hlásat aureolou zlatou,
nemusí on kolébku mít diademem spjatou,
může přijít bosonohý s drsnou dlaní muže,
však již samy jeho stopou zkvetou všecky růže!

Nemusí jej věštba hlásat tří- až pětsetletá,
my to víme, jeho sílně v našich bedrech zkvétá,
stále posud dál se tříbí, než se stane tělem,
nežli člověk stát se může vlastním spasitelem.

Půjde velký pak a klidný našich obcí vřavou,
půjde jako Kristus vlídný s usmívavou hlavou,
půjde jako Buddha jistý, jak Hus čistý k cíli,
nežli lidstvu k ústům schýlí Grala svoji síly.

Před lety jej Antikristem lidé chtěli zváti,
zaň se věky vydávali posedlí i svatí,
tisíce let čekali naň ti, kdo vyvolení
že jsou z národů všech světa, sami oblouzení.

On však přijde znenadání k nízkým této země,
malomocným ruky podá, řka: Ó, pojďte ke mně,
cíťte sílu Promethea v lidstvu věčně spící,
Krista lásky, Buddhy oběť, obé vítězící.

A snad synkem posledního žebráka on bude . . .
Ale samé lilje vzplanou, kam se hne, a všude
z ňader matky všecku lásku vypije on z mládí,
by se jménem jeho mohli zde mít všichni rádi!

Messiáši lidstva! vítej, myšlenko ty boží!
Kdo by kolem skrání jasných moh' ti tkáti hloží?
Co je zloba? Co je vina? Velký, svatý, ryzí,
z lidstva proudíš samou láskou jako šťáva z břízy.

Ó, ty přijdeš, jásej, tělo, věčný paian hmoty,
nemůž' z koncertu přec kosmu vypadnouti noty!
všecko v souzvuk musí zníti stálou harmonií,
dobrem, právem, krásou, láskou když se lidstvo
zpíjí!

☆ ☆ ☆

PŘESVĚDČENÍ.

Jest jako mocný balvan Přesvědčení,
jak pečeť musí na tvém ležet skutku,
můž' plno býti bojů stop a smutku,
však musí ovládat tvůj sen a chtění.

Toť slavné „Amen!“ každé tvojí snaze!
Tvé „Excelsior“ v bouřné hymně duchů!
Tvá radost tvůrčí v pilné práce ruchu
a jazyk váhy, jímž vše v rovnováze.

Jen z něho se ta velká síla prýští,
jíž Buddha v stupnicích se očist koupal,
jíž na hranici vesel Jan Hus stoupal,
jíž Galilei věřil v zdary příští.

Tvých kořenů buď silou Přesvědčení!
V něm bohatství a moci každý pramen,
v něm ruch a síla millionů ramen,
vše před jeho se mysem v chaos pění.

Jest jako mocný balvan — Přesvědčení.

☆ ☆ ☆

POSLEDNÍ TAJE.

To zajisté je tenké jako nit,
to zajisté jest uzounké jak vlásek,
co rozlišuje naše nebýt — být,
v čem propast lidských i zvířecích lásek.

Kde začíná, co život jmenujem,
kde přestává to? Jak a čím kdo stvořen,
co vůle ví a dnše tuší snem,
kde rozchází se živý — uschlý kořen?

Jak vejce Kolumbovo je ten taj,
jenž poslední se zdá být a je prvý.
Hloub ke dnu jen, ať spadne maska, báj,
je ponze život v nervech, svalstvu, v krvi!

Strom vidím nádherně se rozkládat,
jak roste, dýchá, kvete, voní, žije,
zřím jeho vznik a vzrůst a uzřím pád —
Proč stíhá člověka jen utopie?

Syn hmoty jak strom život žije týž,
zří v azur, sycen kořenů svých mízou,
tam prvky všeho jsou, čím roste výš;
chceš lepším být pod lidství svého řízou?

Buď jak ten strom, a vždy to dobře tak,
měj vzrůst a list, měj květ a plod a zpěvy!
Jak's vznik', tak zhyň, vždy volný jako pták,
jak strom, jenž o posledních tajích neví.

☆ ☆ ☆

II.

CO SNÍ V HALUZÍCH.

ALTA QUIES.

Náhle rázem, jakby někam zapad',
v rokli usnul vítr uštván honem,
v rudé pruhy zažehal se západ,
jakby slední silou před svým skonem,
a den celý, nějak divně šerý,
tlumil různý ruch svůj tisícerý
a se loučil podvečerním zvonem.

Alta Quies! — Velký mír a svatý
v pláň se snesl na žeň zlatem zralou,
bezdný, nesmírný a vrchovatý,
ani notou neporušen malou,
kterou cvrček, poustevníček hlíny,
aspoň oživuje temné stíny,
jednotvárnou písní vytrvalou.

Alta Quies! — Veliké lip kmeny
rády míru tomu v náruč klesly,
přes den větru honbou unaveny,
koruny své k výši slavně vznesly;

list se nehnul snětí sukovitou,
ztajilo vše hudbu v sobě skrytou
pod měsíce stříbrnými vesly.

Alta Quies! — Motýl, hmyz a včela,
bzučivý čmel v slunečnicích, slezích,
havěť vzduchu, vod se odmlčela,
ptáci zmlkli v keřích i všech mezích;
předměty vše jako kresby byly,
silhouettou svou se v nebe vryly,
týž klid v řece i na obou březích.

Alta Quies! — Když v sled i zvon ztichnul,
klid ten kterou ducha olovnicí,
abys jednou nad tím nepovzdychnul,
chceš jen zbádat, duchu vzdorující?
Proč jen člověk v tomto tichu hmoty
slyší v sobě nejvíc všecky noty
nenasytné, bouřné, zoufající?

☆ ☆ ☆

REFRAIN.

Kraj byl jako velká kniha, v které možno jasně číst,
hladká skála zavírala poslední té knihy list,
přímé čáry polních mezí, šikmé čáry borků výš,
a nad vším se azur klenul, vyhloubená, bezdná číš.

Mně se zdálo, tímto krajem že jsem jediný sám šel,
čet', jak usmíval se jasem, mráčků přeletem se tměl,
čet', co v oné lichy polí, v lesy, skály psal tam čas
od kořenů černých v zemi výš až v nebes modrojas.

A já utrh' kvítek svlačce, bílý tak a čistý byl,
a já z něho prostou jeho sladkou, milou vůni pil,
jak by duší země byla a ten svlačec země rtem,
a já na tom retu visel, na rtu matky, blah a něm.

A s tím svlačcem na svém retu, jak jsem kraj ten
procházel,
začal hlavou znít mi refrain, vracel se a stále zněl,
jako na stuhu když dítě korálky si navěší:
Pojď a podej pohár ticha v mlází mi a ořeší!

☆ ☆ ☆

PÍSEŇ.

Červený vlčí mák na mezi
se vlní a chechtá a směje,
radost zas v srdci mém vítězí . . .
Bože můj, co se to děje?

Byl máj to, či láska, kouzelník?
Trud hasne v zapomnění,
a v srdci zraje okamžik
na perlu utišení.

Ó, života radost bez mezí
již křídly to tepe a pěje . . .
Červený vlčí mák na mezi
se vlní a chechtá a směje!

☆ ☆ ☆

HODY.

Hoří léta sláva žhavě,
klasům to již praská v hlavě,
zem je rovna ztuhlé lávě,
se všech stran to ohněm žhne;
strom kde skály na okřídlí
kořeny sáh' ve tříšť břidly,
tam jen trochu chládku sídlí
v koruně mu tajemné.

Této hustém ve náručí
písněmi to stále zvučí,
dýchá, skoro větrem hnčí,
neb na hrušky, pláňata,
jež tam skrze listí svítí,
vosa též se ráda chytí,
vidouc, jak se na nich nítí
paprsk slunce do zlata.

Dlouho dost již oblétala,
než se v posled odhodlala,

chytnout, mlsalka ta malá,
nejzralejší z hrušek všech;
přissála se na ni celá,
sotva bříškem zavrtěla,
a již ssajíc oněměla
v požitku a radostech.

Panenka tak útlá v pase
dává příklad druhých chase,
kde již celý roj se pase,
přibatolil se pan čmel,
dutým basem jen se ozval,
a již k hodům všecky pozval,
„Spěšte, než by vichr rozvál
nám kvas tento!“ zabzučel.

Jeptiška též, můrka bílá,
odkuds z tmy se odvážila
a již ssála a již pila
šťávu sladkou po kmeni,
která z plodu zvolna tekla,
sotva že doň vosa sekla,
a se leskla, jak se vlékla,
zlatem v slunka záření.

Poledne! I pavouk šedý
po své niti naposledy
vysoukal se v druhých sledy,
do středu své hvězdy sed',
šídlo v safírovém hávu,
sotva zčeřilo kol trávu,

jak šperk v rozčesanou hlavu,
kleslo v plnou plodů snět.

Slavně, velké přijímání!
Jedno lásky hodování!
K ovoci se všecko sklání,
admirál též, parádník,
zahrál křídly v polokruhu,
jen se mihl v květném luhu,
a pak celou skvostnou duhu
jich tam složil, v strom jak vnik'.

Nepohnul kmen haluzemi,
nechal drancovat se všemi . . .
„Sláva nebi! Sláva zemi,
že to smí a může být!"
děly jeho vzrůst a jarost.
„Za každý plod, jenž mi narost,
díky, nemusím mít starost,
u mně lze přec dlít i žít!"

☆ ☆ ☆

ZÍTRA.

Zdar zítřejšího dne
v čem asi leží?
Kam vůle tvá se pne
v tvé síle svěží?

Dne zítřejšího zdar
je tobě tajem,
snad krve tvé to var,
jímž k činu zrajem?

Jitřenky první svit
snad štěstí nese,
leč štěstí chytit, mít,
tím duch se třese.

Nejmenší promeškat
již velká ztráta,
a tou již do tvých vrat
zlý žebrák chvátá.

Chtěl králem býti dřív,
a dnes již prosí
o tajný nebes div,
o sprchu rosy!

Kde chyba stala se?
Kdo nám to poví?
Na pestrém atlase
si satrap hoví.

A z malé chybičky
zdar v zmar je zvrácen,
zmařen den celičký,
pro štěstí ztracen.

A za vším směje se
Náhoda paní,
a vítr po lese
své spustí štkání.

A kdo tu doufal v zdar,
jen tvář svou halí,
zří život — suchopár
a štěstí — v dáli!

☆ ☆ ☆

PO VICHRU.

Přicválal, přidupal, prsty jen zalupal
synáček vichr k tatíku vzduchu:
„Nejsem já děsnější sluneční nad úpal,
sotva zem sžehne mroucí on v suchu.

Já však jen přiletím k haluzím, ke sněním,
korun jich sotva prstem se dotknu,
v tanci již sveřepém vrazím v ně oštěpem,
srdce jich svými údery protknu!

Hoj, jak to zapraská, ohlasy zamlaská
v doupatech, stržích, v soutěskách skalin,
a jak to zahýká, dech můj když dotýká
smrčin se, olší, ostružin, malin.

Pak sjedu v hlubinu, do starých modřínů
opru se celou posupnou tíží,
v šíleném zápasu břízám pak do vlasu
vpletu se, jejich lomcuji mříží!

Vrazím pak v kaštany, oloupám platány,
v chumáči jednom, v změti je nechám,
v padrť je rozlámu, vzdušném svém na prámu
do dálky někam vítězně spěchám.

Do vod, kde blízko jez, titanský nebozez
ohromným hrotem zapadnu rázem,
kachny tam vyplašim, sluky v let povznášim,
svinu se v rokle, zasyčím plazem.

Sta hromů ohlasem, báječná síla jsem,
třepící duby mlatem a šlehem,
vyrvu je z kořenů — proč vrbu stařenu
ušetřím pouze nad tůně břehem?

Ale což, vím to sám? — Dále již pospíchám,
přes lada pustá vítězně táhnu . . .
prstem než náhody v ten klavír přírody
bezmezný, valný, vítězný sáhnu!

Zatím vše ohromím, rozštípám, přelomím;
se mnou jsi, tatko, spokojen trochu?" —
„Pravdu máš, synu můj, vzduchu jsi svědomím
vyčistil jej, vyčistil, čacký můj hochu!"

☆ ☆ ☆

SÍLA VIDĚNÍ.

Všecko, co tu jsme, čím žijem, jest jen síla vidění,
a ta leží pouze v tobě, z tvého nitra temení;
nejdřív c o, j a k potom vidíš — mnohý ani nevidí,
oč a čím se bez vidění na tom světě ošidí.

Vděk a půvab, jarost, něha, čím se tvoří krásy zjev,
dojmů vír tvé na sítnici je ta láska i ten hněv,
vše jest podmíněno pouze tím, co zříš a uvidíš,
silou vidění vře nejvýš požitků tvých plná číš!

Z duše tvojí vstoupne v oko a tím v tvoji duši zpět
vise tvá, ty uvěříš v ni, sama je ti celý svět;
tak si bájné světy smuješ — ale stvořil je tvůj duch,
tak ve výhni snů svých kuješ v ocel, co byl vidin ruch.

Padesáti po letech tak v staré chyšce vidí děd,
čím se jen mu zalíbila, zří jen její vděk a květ,
nezří splihlá ňadra děvy ani vetchý babky bok,
sedmnáctiletou stále každý den zří, každý rok.

Tak svým ideálům mládí umělec vždy věren jest,
on t a k vidí, ne jak druzí, a jak zří to, tak chce kvést.
konzlo škol všech: stejně vidět, nechť i sklíčkem
barevným,
kdo tak zří a jak ty vidí, bratrem ti hned pokrevným.

I strom starý nad propastí jak ten člověk neví víc,
zahléd' v dálce křídla čápů, vlaštoviček, holubic,
vidění to tak se vpilo, vžilo v každou ratolest,
šťastný strom vždy chtěl by růsti, a co více, chtěl by
kvést!

Ó, jen viděti je všecko, vidět již jest ocenit!
Viděním se oko sílí jako magnet použit,
ve vidění všecko naše v posled klíčí umění,
k vrcholům lze vždy se blížit pouze silou vidění!

Tato síla jest tak velká, i když oko zavřené,
že si v duši oslepléhо nové světy rozklene,
že pak duši stačit musí, co dřív jednou chytil zor,
ať to bylo zářné slunce či jen bludný meteor.

Jen když vidíš, můžeš cítit, můžeš z plna tvořiti,
jen když vidíš, můžeš v hloubku se až ke dnu nořiti,
jen když vidíš, pán jsi všeho jako cherub Zjevení,
jenž má tisíc očí v křídlech, by stih' Boha v plamení!

Krista když políbil Jidáš v Gethsemanské zahradě,
viděl pouze tři a třicet stříbrných té ve zradě,
nezřel poplvané božství, zdeptaného člověka,
sebe zřel a ne co děla věštěb ústa pravěká.

*

Tak jen, co zříš, zvát svým můžeš; málo to? Měj na tom dost!
V očích tvých jest velké moře, valný, rozvlněný hvozd,
v očích tvých je žena krásná v přívalu svých zardění,
naše slast, vděk, něha, radost, vše jen tryská z vidění!

☆ ☆ ☆

III.

CO ZNÍ V KORUNĚ.

ŠUM LISTÍ.

Zní to, zní to, temně šumí,
jaké báje, jaké dumy,
potají to tiše suslí
jako vzdechy huslí.

Temně šumí, zní to, zní to
varyto kdes v hloubi skryto,
šumí to a v dál se nese
v dlouhém, temném lese.

Zní to, zní to, temně hučí . . .
při tom cítím, jak to pučí,
jak to raší v země ňadrech,
sílí, houstne v jádrech.

Utichá to, znova šumí . . .
Jaké báje, jaké dumy,
a kdo tomu porozumí?
S děckem pod srdcem jen matka,
básníka pak píseň sladká.

☆ ☆ ☆

HLAS.

U velkého jsem stromu stál,
nad kterým zářný blankyt plál,
v němž podivný zněl šum a ruch,
jak víno opojný byl vzduch.

A z toho ruchu much a včel
se jeden hlas výš povznášel,
byl temně přísný, kovový
a silný, nijak hrobový.

Ten děl: „Co vše tu kolotá,
je velká píseň života!
Ty dítě prachu, zbožně staň
a uctivě svou nachyl skráň!

Neb já jsem žití hlasem zde,
neptej se, odkud zním a kde,
jen když mne slyšíš, dosti jest,
jdu z kořenů až k výši hvězd!

Ó, hloubko, šířko, výsosti!
Já jsem ta píseň radosti!
Já přírody jsem valný zvuk,
smích hrdličky, křepelky tluk.

Já jsem ten jasný kosa hvizd,
já jsem ten ruch a ševel hnízd,
ten křídel, krovek shluk a šum
od země znící k nebesům!

Já jelenů jsem říjení,
když mlhy z jitra v jeseni
se shluknou vlhký na pažit,
kdy cítí tvor, jak sladko žít!

Jsem hluboký dech obory,
když slunce kleslo za hory
a vylévá své krve číš
v kolouchů šerou, ztichlou říš.

Jsem svědek všeho života,
jsem hlas, jímž mluví samota,
i tenkrát, ztich'-li slední ruch,
jsem v tišině té živý bůh!

Ó, náplni té radosti,
když člověka strom pohostí
svým chladem, stíny v letní žár,
kde mdloba tu, kde suchopár?

Já svědkem všeho bytí jsem,
já zamyslím se nad prsem,
jejž dítku žena podává
na mezi, která krvavá

je vlčím mákem celičká,
kde lítá čmel a včelička,
svítící, zlaté atomy
tam hlubokými pod stromy!

Ó, radosti! Ó, jásote!
Ó, kypící kol živote,
ty lidstva svátku nejvyšší
pod buky jako cypřiši!

Já jsem to, který v poledne
jak cvrček zpívám v bezednu
skal, v nichž probuzen starý Pan
se vzbudí náhle zburcován.

Mnou vzbouzí se bůh-kozonoh,
a chví se dřín a chví se hloh,
já do skalin houk', jeden hles,
a svatý postrach čeří les.

A zvířen prach, štěrk uniká
pod chvatnou nohou poutníka,
jenž schvácen běží, bůh ví kam,
však Pan, to já se chechtám tam.

Ó, radosti! Ó, nadšení!
Ó, božské smyslů šílení!
Ať hoří nebe, zpívá zem!
vždy hlasem všehomíra jsem!

☆ ☆ ☆

TA POSUD CHYBĚLA . . .

Ta posud chyběla mé písni radost čistá,
ta síla bezedná a jistá,
že, co chci, mohu vždy a že mám vždy, co jsem,
že nedostanu víc, než dát mi může zem.

Co zde mi nekyne, jest ztraceno mi na vždy,
to ztvrdí mučeník mi každý,
byl každý oklamán, když víry své břeh stih',
neb co měl po mukách a všech svých nadějích?

Když radost zde již mám, zda lepší čekat mohu?
Ne, nechci věřitel být ani Bohu,
mně stačí radosti, jež dává země ta,
a stačí za všecko, jen jsem-li poeta!

☆ ☆ ☆

KROVKY.

Krovky bledé, šedé,
krovky celé zlaté,
průsvitné a hnědé,
ploché, rýhovaté,
krovky jako drátěné,
krovky jako plátěné,
s body, čárkovaté!

Tisíc ve vás nástrojů
od března až v květen,
bas a houslí, obojů,
klarinetů, fléten,
tisíc ve vás housliček,
tisíc ve vás dušiček,
z nichž je kosmos zhněten.

Pod kvetoucí lipou
na mžik postůj malý,
jak se tóny sypou
v sluch ti z blízka, z dáli,

je to včela, komár, vos,
basista čmel virtuos,
koncert kosmu stálý!

Šustí to a svistí
u koníčků z lučin,
drnká, brnká v listí,
z mlází, bříz a bučin;
a kde trůní tůní šer,
lehká křídla efemer
padla do pavučin.

Hodinky jak smrti
kdes to slyšíš tikat,
tře se to a vrtí,
pak to začne bzikat,
nad vším stromů v koruně
královna jak na trůně
ostrý jásot cikád.

V hlubší tón to sjede,
sršáň to či ovád,
svoji stále vede,
chrobák líp se chovat
neumí a bez mezí
spěchá v prachu, po mezi
dál své dumy snovat.

Vážka též se kmitne,
chrysoprasem hoří,
vlítne v pole žitné,

odtud v strom se noří,
hodí v listu sklepení
hrst drahého kamení,
čím hloub v tmu se boří.

Jepice a mouchy
barev i všech tvarů,
pod různými rouchy
v mlze jako v žáru,
ať to zní, ať umírá,
orkestr jste vesmíra,
hudba v suchopáru!

☆ ☆ ☆

PTÁK SAMOTÁŘ.

Na stromu žití pták samotář
nejraději hostem bývá,
zří v hasnoucího slunce zář
a nejdojemněj zpívá.

Ať dole se to hašteří
a vzteká, jak chce, pod ním,
on dívá se v hnízd zášeří,
ba zří v dál k stožárům lodním,

jež na obzoru v modru mdlém
se pod ním kolébají,
ku cizím břehům, v cizí zem
se letem uhýbají.

A zpívá jim ten pták samotář,
až za obzor se zřítí . . .
zří v hasnoucího slunce zář
a jediný s vším cítí!

☆ ☆ ☆

PÍSEŇ.

Chtělo se mi pět a pět
hodně z hluboka,
proč se tiskla — bože, hned
slza do oka?

Chtělo se mi výsknouti,
bože, v nebe až,
proč jen v oka zákouti
slza ta je stráž?

Vím, až budu umírat
v sledním odkvětu,
tato slza — štěstí kat —
ještě bude tu!

☆ ☆ ☆

ZASTAVENÍČKO NA VSI V DEŠTI.

Slyším někde hučet dudy,
sady jsou tak tmavé . . .
Kde jen bloudí šumař chudý,
řek' bych spíš — ou plave.

Pršelo nám pět dní celých,
šumař zbloudil cestou,
po zahradách teď se ztmělých
plouhá za nevěstou.

Dudy zmlkly v jeho kašli,
les jen z hloubi vzdychnul,
milenci se, tuším, našli.
Čekám — šumař ztichnul.

☆ ☆ ☆

PŘIZNÁNÍ STARÉHO STROMU.

Ach, víc let než sto padesát
zřím zeleň svou a v trávě rosu,
kdy v snětech svých jsem viděl hrát
před sebou párek starých kosů.

Svá vyváděli mláďata
a sami při tom hra, zpěv pouhý . . .
má duše byla dojata,
a starý kmen můj byl pln touhy.

Táž hra, týž zpěv po letech zas,
až můj se zachvěl v hloubi kořen,
já děkoval a trnul, žas',
že pro ty ptáky byl jsem stvořen!

☆ ☆ ☆

PO BOUŘI.

Po ráně rána drtící . . .
Však dosud stojí strom,
sjel dolů vždy blesk smrtící,
kmen nerozrazil hrom.

Sám diví se, že posud tkví
v svých pevných kořenech,
a nechť se rána nezjizví,
nechť neskryje ji mech,

kmen dále vzpne koš haluzí,
a větřík šumí v nich,
pár mrtvých ptáků illusí
jen krutý blesk ten stih'.

Sem nové spějte, údery,
mne nepoleká hrom,
jsou marny rány veškery.
Co zmohou? — Vím, jsem strom!

☆ ☆ ☆

POVZDECH.

Jen dívat se, jen zříti,
zda lze tu ještě víc?
Jak ptáče u vod píti
jas z božských zřítelnic.
Jen dívat se — ne pěti,
neb nevystihneš nic,
jen zůstaň v hmotě tkvěti
i tam zříš bohu v líc.
Jen dívat se — je všecko,
kol divů na tisíc,
jen sbírej to jak děcko
jadérka slunečnic!

☆ ☆ ☆

HYMNUS.

Velkou hymnu kosmu tkáti
chtěl bych jeho nad hloubí.
Nemůžeš jej obsáhnouti,
červ se s věčnem nesnoubí.
Prostor i čas nekonečný
žárlivé dvě sestry jsou,
snahy tvé jsou pouhé tečny,
blíží se — je nestihnou.

Mravence viz v šedé hlíně,
kondora až v oblaku,
s vichry silně, s hmotou líně,
oba svět jsou zázraků;
na květině shlédni včelu,
vola jít za pluhem svým,
v plesu člověka i želu,
vše ti jedním tajemstvím!

Změny země neustálé
v rozkvětu i odkvětu

pějí samé hymny stále
praduchu i prasvětu.
Hmota dýchá, jásá, žije,
jeden vír a jeden tep,
nekonečná harmonie,
hleď jen, bysi neoslep'!

Konstellací myriady,
sluncí celé soustavy
splítají se v rojích, stády
v bezedno tvé u hlavy.
Co chce Fantasie kotva?
Co tvá střelka přezvědu?
První šeptá: „Dojdu sotva,"
druhá: „Více nesvedu!"

Bublino ty okamžiku,
chvěj se mžikem nad tůní
v zpěvu ptačím, živlů ryku,
čti vše, co tu zaduní.
Chápej, co tu ozývá se,
pronikni hloub mlčení!
Všecko jest a vše jen zdá se,
vše hřmí vpřed a nelení!

Nekonečné, velké básni
ty chceš vykládačem být?
Vše dí: „Mlč!" anebo „Žasni!"
rozum stejně jako cit.
Jiskra v celé mléčné dráze,
zaplaň chvíli — klidně zhyň,

dál vše půjde v rovnováze.
Co tu víc a co tu míň?

Haleluja! velké Tomu
či té síle? — Jedno jest
v chaosu tmách, v blescích hromů
i v kaskádách věčných hvězd;
moře dávném ve příboji,
v sutkách ledu, ve vidmech,
jedno stojí a vše pojí
jeden nesmrtelný dech!

☆ ☆ ☆

IV.

SPADALÉ LISTÍ.

RŮZNÉ LISTÍ.

Stromem zatřes! — Listů svěžích závěj dolů svane,
později zatřes — květů moře na tvé skráně skane,
po třetí — a zlatých plodů travou co jen plane!
po čtvrté — to slední listí pestře malované . . .
Po páté — již nezatřeseš — zatřeseš-li ještě,
spadne krůpějí pár kalných podzimního deště.

Stromem svého žití zatřes! — naděj stoh svěží,
jarých tuch a vzletů vůkol polétá a leží!
Zatřes! — Co tu květů lásky, samé vonné listy,
Bože, jak to užít všecko, jaký půvab čistý!
Zatřes! — Zlatý nejeden plod s větve se ti schýlí,
činů vír — a zatřes ještě, a jsi stařec bílý,
více v klín již nepadne ti, dal strom, co moh' dáti . . .
trochu slz — stojíš-li o ně? Nic ti nenavrátí.

☆ ☆ ☆

NÁPIS NA STROM BLESKEM ZACHVÁCENÝ.

Hněv bohů stih' mne. Vysoko jsem rost'
umělcům k obdivu, všem pro radost:
Tak prokaž komukoliv ústupek jen malý,
a ucítíš hned, jak to žhne a pálí.

☆ ☆ ☆

UMRLČÍ HODINKY.

Ťuká hnědý brouček malý . . .
Však mne, brachu, nezlekáš,
veď svou dál knih pod regály,
bdělá dlouhé noci stráž!

Hodinky znám lepší, jiné,
fukají v den, v noční tiš,
srdce! — V kobce ňader stinné
ztichnou-li — jest konec již.

☆ ☆ ☆

PŘI JARNÍ POVODNI.

Vzkypěly jste znovu, vody, zatopily kraj,
opadnete zase, vody, a zem bude ráj!
Střemcha o tom svědčí plně, která trčí z vod,
blatouch o tom hlasně výská, zlatitý z vln bod;
jabloň svědčí o tom květem, jenž jest běl a nach,
mně jest, těmi nad vodami jak by sám bůh táh',
každému pěl květu v srdce a šept': „Kveť a buj!"
Trnu, žasnu, zapomínám na celý bol svůj.

☆ ☆ ☆

NOVÉ VLASATICI.

Prostoru ty nová dcero! — Odkud jdeš?
Mžikem blesknеš ve tvář země. — Co tu chceš?
Mihneš se a ztratíš zase — zář a nic . . .
Příští světe! — Myšlenko má! — Co je víc?

☆ ☆ ☆

ORMUZDU I AHRIMANOVI.

Pravda, ukážeš mi v stínu temnou tvář,
pravda, ty ukážeš jasnou, blesk a zář!
Oba přeletíte mihem, svit a dým,
a já ve tmách jako v ohni vaše tváře nevidím.

OPĚT ŽENY.

Dosti řek' jim nemilého již muj rým,
však co platno? Naposled zas jdu jen k nim,
za všecko je odprositi a sám dál jít mhou a tmou,
děkovat jim za vše ještě. — Proč? — Že právě ženy
jsou.

* * *

NOVÝ DEN.

Nový den mi ze tmy vstává,
duše zvon se rozhoupává,
k práci volá pták i čmel . . .
Bože! co jsem včera chtěl?

☆ ☆ ☆

PROČ DÁLE?

Všecko chtíti, obejmouti, pochopiti — nemůžeš!
Ze všech pravd, jež poznal's, bylo devadesát lež,
uzrálo vše, sestárlo vše, rozpadlo vše na veteš,
proč jen duchem tvrdošíjný, ustavičně dále chceš?

☆ ☆ ☆

PO NOVÉM ZKLAMÁNÍ.

Chytal jsem zas marně štěstí! — Co jsem chyt'?
Sáh' po prázdné ratolesti. — Nač ten cit?
Plod byl výše,
k sobě tiše
řek' jsem: Darmo! — Nech to být!

☆ ☆ ☆

MŽIK.

Nepodceňuj moudrost okamžiků
ani ostrost octa, sladkost fíků,
všeho nech a všecko ber plň díků,
též je něco — být král trpaslíku!

☆ ☆ ☆

LICHVÁŘ.

Z lichváře si příklad vezmi ve svém žití šedém,
kapitál, jejž půjčil, směnkou zajistí si předem.
Duchu můj, buď jako lichvář — strhni napřed sobě,
co tě krve, slzí bude státi tvůj klid v hrobě.

☆ ☆ ☆

V JESENI.

Celé stohy spadlých listů šustí mi dnes u nohou,
celé šiky tažných ptáků odlétají oblohou.
Bože! ptáš se, zase jeseň? — Pod lipou co mrtvých
včel!
Nedolétly k úlům ani, jakýs vichr do nich vjel.
Nejedna z nich živa ještě — plaše zvedá křídel tkáň,
soucitně ji z prachu zvedneš, položíš ji na svou dlaň,
dýcháš na ni, z nenadání polomrtvá bodne tě . . .
potom umře. — Brachu, tak se daří všemu na světě.

☆ ☆ ☆

VŮNĚ.

Vždycky něco vypravují, mystické co, tajemné . . .
k duši vždycky vlákna snují v sympatii vzájemné,
neboť její tykadla jsou, k duším cestu hledají,
než se ve záchvěvu sledním mroucím dechem vydají.
Nemohla si lepších poslů cudná Psyché najíti . . .
Ó, hleď aspoň jedinou z nich v nitro pevně zavříti,
ať tam tiše, zbožně dýchá, tvého světa výsluní,
dechem jásá třpyt a krása — duše dlí jen ve vůni!

* * *

FORTUNĚ NA KOLE OSUDU LETÍCÍ.

Postuj! Proč mi ukazuješ růžovou jen patu?
Tvář tvou vidět chci i prsy — a ty prcháš v chvatu?
Zdrť mne třeba prudkým letem, neusměj se ani,
jen se ukaž aspoň bleskem, třeba v umírání!

Neslyšela — prchla — znikla v nekonečné pláni.

☆ ☆ ☆

RADA.

Kdo nejmenší jest a kdo nejnižší?
Kdo žádnou lidskou bolest neztiší.

Kdo na výšinách kráčí, pravý král?
Kdo cítil s trpícím v tom, co mu dal.

Tu radu sobě v žití k srdci vem
a vyhověl's nejvyšším duchům všem.

☆ ☆ ☆

JEPICE.

Jepice! Mně imponovat musíš tím, že pouhý den
je tvé snaze, tvojí lásce, tvému žití přisouzen,
kolik tisíců dnů k tomu každý z nás má smrtelník,
co jich marných! Náplň všeho vyčerpává zas jen mžik.

☆ ☆ ☆

LETNÍ BOUŘE.

Přicházejí, minou zase, nemůže to jinak být,
jsou jak vznět náš, vůle naše, okamžitý chvíle cit,
sta jich přejde, málokdy však z jedné vskutku uhodí;
je to zrovna jako v lidstvu, kdy se genij narodí.

☆ ☆ ☆

NA ZAHRADU PRO VŽDY UZAVŘENOU.

Tajím skvosty, ano skvostů celé tajím moře.
Poutníku, jenž kolem kráčíš, nechci, aby hoře
přepadlo tvou snivou duši, až tu půjdeš kolem.
Odměněn buď každým stromem, každým trávy stvolem,
žel, jen skrze mříže moje rezavé a zpupné . . .
Viz a dál jdi! — Vše, co božské, jest i nedostupné!

☆ ☆ ☆

LISTÍ V JESENI.

S v a d l é listí není ještě m r t v ý m listím, příteli,
ještě v skonu dýchá vůní podél cest i v jeteli,
noha tvá jen jeho tkne se, však co budí dotek ten?
Nesmrtelnou třeba báseň. Víš to? — Kdo ví? — Básník
jen!

☆ ☆ ☆

JEŠTĚ JEPICE.

Kolem světla v užší kruh
splítá se váš rej a ruch,
všecky zahynete v něm,
zlákány tím paprskem.

Kdo jest lepší, kdo jest víc?
Jeden já — vás statisíc!
I mně světlo slední hráz,
oba stejné zhltí Čas.

☆ ☆ ☆

NEDOMYSLÍŠ.

Dobrá! Sardanapal buď neb Sokrates,
pojdeš — roven tobě každý sciplý pes,
mrchou budeš, třeba známý v zástupech,
nedomyslíš, brachu, raděj toho nech.

☆ ☆ ☆

VNADY ŽEN.

Vždycky jiné, vždycky lživé — co tu verš a co tu rým?!
Jedna v největším je malá, druhá velká v nejmenším.
Jest jich jako planých máků na souvrati na poli,
každému z všech pyšně kveton — pouze tobě nikoli,
a to přece — Stoikem buď! — někdy hodně zabolí.

☆ ☆ ☆

POKRAČOVÁNÍ.

Klamou zjevy, klamou tvary, včera, dnes i napořád,
klamati snad naposledy tajemství jest všechněch vnad,
plný prs a plnější bok, malá muška na líčku . . .
fantomy! — v sled lékem snad jsou denně jednou na lžičku.

☆ ☆ ☆

SPÁNEK.

Největší ty všeho lidstva dobrodinče, spánku zlatý,
na mladé i staré vylij pohár snů svých vrchovatý!
Ať ten jásá, onen kvílí, cítí mráz neb léta pal,
jedno jisté, jen když přišel's — pak jsi jistě nezklamal.

☆ ☆ ☆

SOFISTOVI.

Ne tak zcela, milý, nechcem klamat se jen proměnou,
h l u b š í ideal nás žene za ženou, ach, za ženou!
tisíc jich nás může zklamat, žádná není ideal,
ale j e d n a musí být jim — klidně hledáme ji dál.
Najdem-li ji, tím líp pro nás, nenajdem-li, jedno též,
musíš sám nám přisvědčiti, že jest život velká lež.

☆ ☆ ☆

VOLNÉ MYŠLENCE.

Sestup k nám, ó, dcero nebes, s výšin kosmu sestup již,
z bouřlivého varu krve myslících v svou vejdi říš!
Jediná být můžeš mostem, který spojí národy,
tmelem volnosti a síly, krásy, zdraví, dohody!
Nejenom že mosty skleneš, ty i cesty urovnáš,
po kterých již vnuků půjde oddaná ti bdělá stráž.
Heroům všem plál tvůj úsměv ze žalářů, z hranic hrůz,
kam jsi šlehla, povstal člověk, mluvil lidstva Genius.

☆ ☆ ☆

V.

ČESKÉ KRAJINY.

HRADČANSKÉ PALÁCE.

Paláce staré, vrata erbů plna,
vy zaprášená okna koutů všech,
k vám darmo života se vzpíná vlna,
neb v tříšti o vás láme se a ztichá,
kde s kleneb, štítů, chodeb stará pýcha
vyznívá v smutku akkordech . . .

Čas kolem jde a nepočítá roků;
o dveří z bronzu těžká klepátka
snad utlouk' se, když dobývat chtěl v skoku,
co bylo zde a do budoucna plálo . . .
však nedobyl — vše vidíš, jak tu stálo,
zde času let jest — pohádka!

Snad nový dědic zde jen ticho zruší,
když po letech nastoupí majorát,
v portrétech po zdích spatří dědů duši.
Zda pochopí ji? — Nač se namáhati!
Nač fantomy se ze snů burcovati?
Po cestě bude dobře spát!

Na nedoměrné měsíců pak řady
se nehnou v oknech mrtvých rolety —
Vrátného s panskou nic neruší spády,
buď sklípnou si, buď taroky si hodí,
a staré paláce . . . ať, jak chtí, časy chodí,
spí stejně dnes jak před lety . . .

☆ ☆ ☆

NA BĚLOHORSKÉ PLÁNI.

V dál táhne se jak lebka obrovitá,
na které všecky vichry slaví sjezdy;
tam Břevnovského kláštera zeď knitá
a v dálce chmurný letohrádek Hvězdy.

Vždy smutno zde; tu nezatiká ptáče,
jen vítr zatočí se žalným kvilem;
a sem tam v nízkých keřích smutně pláče,
než usne v starých zdech neb v lonu bílém.

I v parném létě vše tu mrtvé, němé,
stín chládku nedá lesa na pokraji,
a řídkou travou, kterou plaše jdeme,
vzpomínky dávných dějů přelétají.

Však nejsmutněji zde jest v listopadu,
kdy přeletavé mlhy zde hrady staví,
i kámen slzí v podzimkovém chladu
a kročej poutníka se nezastaví.

Za mračny vran kdy havranů se stáda
sem přiženou a svět se v stíny halí,
a měsíc, mrtvec, se dívá v lada
a za ním černá Noc se tiše valí.

Ó, prchej, poutníku zde opozdilý!
Vím, krokem každičkým že zdá se tobě,
zem otvírá se, hnát z ní čouhá bílý
a lebky okraj neb čelisti obě.

A v dálce z hrobů zvedají se ruce
a větrem divoce kdos jimi lomí,
a slyšíš krok v dál ženoucí se prudce
a pod zemí cos, vzdálené jak hromy.

A přes kláštera Břevnovského hradbu
sem mrtví dívají se v hřbitov větší,
kde c e l ý n á r o d losu děsnou klatbu
si odpykal, než dokrvácel v křeči.

Ten hovor mrtvých pouze vichr stihne,
jak fantasma se hatí, vře a choulí,
a freskou tou se c e l ý n á r o d mihne
jak věčný galejník na noze s koulí.

☆ ☆ ☆

POD SVATOBOREM.

Mračíte se, staré hvozdy,
nad krajinou naší?
Kam jste daly žluvy, drozdy?
Sekera je plaší;
pod ní staré dřevo padá,
nad ním ale zeleň mladá
raší.

Věčný zákon — cos tu stlívá,
znovu se cos rodí,
žežhulka, host pozdní, zpívá
i když v mlhách brodí
hřebeny se táhlých strání,
po nichž duch, jenž Čechy chrání,
chodí.

Vidím jej, jak vážně kráčí,
Svatobor sluť dědu,
rosou vlhkou svůj plášť máčí
ve balvanů středu;

slzu bolu zmáčkne v líci,
zastaví se nad Sušicí
v sledu.

Našich dědů duchu strážný,
při nás buď i příště!
Skloněn, zadumán i vážný
tam, kde pohřebiště
černá se, kde sosna zpívá,
kde se i v kmen zdravý vrývá
kliště.

Kliště zhoubné, krev jež pije
Šumavěnky dětí,
kliště zrady, zmar jež sije,
cizáctvím v kraj letí;
sežehni je, duchu vlasti,
znič je v dřeni, znič je v chrasti
snětí!

Zjasněte se, staré hvozdy,
nad krajinou naší!
Vzkřiste zmlklé žluvy, drozdy,
sekera jež plaší!
Zahoř, starý Svatobore!
Mízu cítím, v prsti choré
raší!

☆ ☆ ☆

KRAJINA POD LIPNICÍ.

Holé skoro, sem tam zasněžené stráně.
Náhle mihnou se v nich kostelíka báně,
břeh je bez trávy a plochý, hodně nízký,
sem tam bílé chaty roztroušené vísky,
černý lesů pruh se ku obzoru táhne,
a kde skalný svah se ku sousedu nahne,
hradu valy činí, mohutná zdiva . . .
Silhouetta jejich tvrdě v kraj se dívá,
který chmurný, chudý, jeden pruh a rýha
v šedých barev směsi se až k nebi zdvíhá . . .

☆ ☆ ☆

CESTA NA VALDEK.

Šlehají až do povozu staré modříny.
Jedem srázně v hloub a zvolna v strmé výšiny!
Cesta hvozdy nekonečná, kolem vůně, chlad,
šumí lesy, jak by kdesi zpíval vodopád.

Koketně se směje v listí zralá malina,
hříbek volá: „Utrhni mne!“ — kde ční skalina,
v úvoz mračí se, je celá krytá netřeskem,
a my tiše jedem jako v ráji nebeském.

Stromy řídnou, zpět jich stěna couvá zvlněná,
v ostružinách náhle kyne v dál tříšť kamenná,
jak by celá stěna skalní sem se sřítila,
sotva drobná do balvanů kleč se chytila.

Divná náhle mezi lesy skalná zahrada,
v koutech vlhkých přeslička tu chudá převládá,
na dlouhých se stoncích třesou květy vrbice,
koníků a cvrčků v štěrku vrou tu tisíce.

Sem tam divizna se kývá zlatem nádherná,
nebes báň jest jak zvon modrý hlubá, nesměrná,
a ty útlé zvonky v trávě, její odlika,
modrají se drobné stejně jak ta veliká.

Z dálky zalehne sem výstřel, aby v dálce zhasl,
a my jedem dál tím rájem v stíny, chlad a jas.
Krásná vlasti, v kruhu světa kraji jediný!
Jak nám šlehají až v povoz staré modříny!

☆ ☆ ☆

TOPŮLKA.

Úzký, štíhlý topol stojí na stráni nad chmelnicemi,
jak by na stráži stál v kraji, z daleka jest viděn všemi,
ošlehaný, větry zdraný, jako stará zástava
vítá stejně zlatá jitra jako jitra mlhavá.

„Topůlka" jej zovou v kraji do šíra i do daleka,
otřískán a sukovatý obzírá svět — nač tu čeká?
Kolem kdy mne vedla cesta, hbitý krok mne unavil,
pod topůlkou v řídkém stínu rád jsem vždy se zastavil.

Na obzoru, jak na mořské výspě v mračen halen plášti,
starý Mělník s hradem Karla chmurné čelo stále vraští,
pod ním stříbrný pás řeky, orné lány k obzoru,
vinic pruhy, chmelnic stuhy v malebném jak táboru.

Křivolaké břehy Labe, sem tam tůně leknínové,
někde most a jinde přívoz, zdýmadel dál stavby nové,
až tam, kde se horstvo zvedá, kde si usedl v slunci Říp,
aby jako starý děda viděl v srdce Vlasti líp.

Od topůlky vše to snadno pohledem lze obeimouti,
jak se řeka modrá, třpytí ve vrbovém křehkém proutí,
jak se obilí v dál vlní lehkým vánkem zčeřené,
oblaka jak bílá táhnou, plachty větrem zvířené.

Starý oráč, který celé dopoledne robil v poli,
zastaví se pod topůlkou s rohatými svými voly,
ovčák s psíkem, kde se vzal tu? objeví se najednou,
a zří oba a zří v dálku sotva oku dohlednou.

Jednotvárný kraj ten milý jako mapa připadá mi,
kde mi každá skvrna lesa i hrot každé věže známý,
v poledním pak tichu kraje — více než lze tušiti,
jak bych slyšel velké matky, země, srdce bušiti.

Chvílemi jak přes ta lada, keře, polí orné prouhy
klidu táh' by sladký oddech, valící se blíž a dlouhý,
v chmelnic nežli dozní trsech vlnících se pod nohou,
na země pak usne prsech mluvících v něm s oblohou.

Slavné ticho, vůl dál žvýká, špinavý brav dál se pase,
oráč, pasák v dálku patří, a kraj v slunci usmívá se,
v topůlce to hlasněj šeptne písní sladce jímavou,
a ty bílé mraky nebes volně táhnou nad hlavou.

☆ ☆ ☆

U PAMÁTNÍKU SMLOUVY FERDINANDA I. S ČECHY V JIHLAVĚ.

V kámen vryto po věky trvá záruky slovo,
chabější kamene přece v lásce své nebude vnuk
v lásce ku vlasti této, krušené v tolikém boji,
pevnost kamene měj, v pevnosti kamenem buď!

☆ ☆ ☆

DUBŮM ROŽMBERSKÉHO RYBNÍKA.

Den v červnu sálavý, kol nebes azur čistý,
ni mráčku v dohledu, tož z města ven jsem vyšel,
po hrázi k rybníkům, pít světlo mezi listy;
již z dálky olbřímích jsem dubů nápěv slyšel:

„Na břehy do dálky jsme harfy rozstavené,
by vichr do nich sáh' svou vševládnoucí rukou,
spěj rychle, poutníče, za větrem bouř se žene,
jak prosebníků dlaň o sebe větve tlukou.

Spěj v stín a samotu, spěj pod mech naší kůry,
zkad hymny mystické se ve dne v noci nesou,
k nám slunce hovoří i hvězdný promyk s hůry,
a v nich se ozvěny z tvých otců duší třesou.

Pan Krčín z Jelčan kdys nás rukou přeumělou
a mozku důmyslem v ty rozestavil břehy,
by ve vln útoky jsme zřely, v pěnu ztmělou,
by nezlekaly nás ni hrom, ni blesků šlehy.

By naše kořeny gigantů byly páže,
jež hráz kol třímají a pevnou rukou drží,
by celé oblasti vod těchto byly stráže,
hrozící trhlině, by nestala se strží.

Tak v hlavě bádavé a rukou svojí silnou
jak věků pečetě nás kladl všady kolem,
jsme bratři hlídači, jsme věštců radou pilnou,
jen směle sáhnout v nás, a dál zpěv hučí polem.

Zpěv, slok věšteckých pln, zpěv starý, žalující,
zpěv, ohlas zašlých dob, zpěv, žertva věků příštích,
jak vozů husitských hrom z dáli hlaholící,
žalm tryzny, sebraný všech českých na bojištích.

Hlas věčný prostoru, hlas kosmu v živlů boji,
a zpěv ten slavně zní, a my jej hlaholíme,
a země poslouchá, mrak nad hlavou nám stojí,
a blesk se v dálce kmit' a z hluboka to hříme.

Ó, bouře, vítej nám! My hráze udržíme!"

* *
*

V tom vichr mohutný do klenby dubů vrazil,
ty páže zděšené výš vzpjaly k nebesům,
zněl ševel v rákosí, jak výkřik dubů zmrazil
by s hůry vyšší kyn, jen z vln zněl ruch a šum.

Kraj s maskou tragickou stál v němou hrůzu vnořen,
stvol trávy k nebi lkal: „Chci pít a pít, jen pít!"

a mechem obrostlý, v zem vrytý, skrytý kořen
se chvěl, jak z mechu rty své chtěl by otevřít.

Kraj v novém blesku vzplál, hrom zahouk' dutě za ním,
a vlny vzkypěly, a stíny mračen v chvat
svým černým hřebenem div nesjely k jich skráním,
jež bílé vzdouvaly se větrem napořád.

To chvíle přiměří, to stagnace je chvíli,
kam vrhne se ten boj a kde se vybije?
Jen snítky kručinky se snivě k břehům chýlí
a rudá vrbice a polní lilie.

A vody rozsáhlé do dálky kalně svítí,
to proudy, peřeje, to nesměrných vln shluk,
sem tam se racek zved', jich hřebeny se řítí,
jak hvězda zapadá, kde obruba je luk.

A v dubech šumí to tak opojivě, sladce,
tak snivě, toužebně, tak unyle, tak mdle,
že duši myslící tu jako ve pohádce,
když v nesmírném těch vod se zhlíží zrcadle!

* * *

Bouř celá, nádherná jen v tichý déšť se svedla,
hrom v hudbu roztavil se zpívajících snětí,
a přišla Legenda a vedle mne si sedla,
jen slyšet její hlas, tvář její neviděti.

A z dubů košatých se nesly zvěsti ke mně,
list každý jazyk byl a svojí zpíval notou,
tak sladce, kouzelně, tak přítulně a jemně,
jak věky posvěcen a nesmrtelnou hmotou:

* * *

„Ó, synu vteřiny, dnes jsi! — My zítra budem;
my vítáme tě dnes a zapomenem již,
na listu z kroniky tvých dědů, srvaném, chudém
se hrdě tyčíme, neb rostem z matky výš.

Kde Rožmberci jsou, již pyšnili se námi?
I dědiců jich prach tma uren zamyká,
my pouze stojíme vesmírn varhanami,
čím v slavný hovor náš tvá píseň básníka?“

„Ó, stromy,“ děl jsem k nim, „vy ovšem pravdu máte,
na hradě, kroků pár, duch otců starých všech
jen žije v zakletí, sny jejich dřímou spjaté,
v žloutnoucích kronikách a tlících archivech.

A já, syn vteřiny, jež mdlá a slepá k tomu,
se marně potácím, svých snah a směrů plen.
Co zmohu? Duby, vy mluvíte aspoň k hromu
a ku vln zrcadlu, jež plné stálých změn.

Ó, stůjte po věky, vichřicí nezdolány,
pan Krčín z Jelčan ať pne nad vámi svou dlaň,
víc říci můžete než popsaných blan strany,
jen tyčte srdnaté v mrak černý zpupnou skráň!

Jste světem pro sebe, olbřími, staré duby,
vy harfy praotců, vy věků Memnoni,
ať všecko serve čas i zpěv můj do záhuby,
vás nové zory svit jak dnes vždy osloní!

Pták ve vás zazpívá, brouk svoji krovku zvedne,
a bludná píseň má z úst hocha, děvčete
jen matným ohlasem k vám zabloudí a sedne,
vy králi velkých vod, vy duby stoleté!“

VI.

EPILOG.

DÍKY.

Mé srdce cítí dík za celý ten den dlouhý;
nechť třeba jeden shon a prázdné pachtění,
nechť třeba prchavě jen ukojeny touhy,
však přece krásný byl v svém celém dychtění.

Mé srdce cítí dík od chvíle procitnutí
za první pohled v jas a modro oblohy,
za každé bujaré a zdraví plné hnutí,
jímž vesel zachvěl se nerv každý ubohý!

Mé srdce cíti dík za každou kapku rosy,
jež z jitra na keři se leskla na listech,
za bzučný tanec včel, za zafičení kosy,
za prozpěv skřivánčí, vlaštovky v zástupech!

Mé srdce cítí dík za silnou krásu muže,
jenž první na cestě mi vyšel v ústrety,
a za vás nejvíce, vy plné naše růže,
vy ženy, kouzelné tak očím poety!

Mé srdce cítí dík za větrů čilé vlání,
za hromů rachoty, jež síly zmar a děs,
za vůni po bouři, za západové plání,
za města vírný hluk, za dřímající ves!

Mé srdce cítí dík za tolik věčné krásy,
tu v sochu, obraz tam, zde v báseň ztajené,
za to, že pohnutím mně zvlhnout mohou řasy,
že barvu ocením, tón a lom kamene!

Mé srdce cítí dík za vlastní svoje tluky,
za křídlo písně mé, která se vzpjala výš,
za tklivé, dojemné slavičí v noci zvuky,
za vínem vršitou a výmluvnou mou číš!

Mé srdce cítí dík za hvězd tajemné plání,
za pocit: žiju! jsem! za „člověka mám rád!"
že chápu žití taj a rozkoš milování,
za největší ten dar se v díku usmívat!

☆ ☆ ☆

OBSAH.

Str.

PROLOG.

Strom života 5

I. CO TKVÍ V KOŘENECH.

I. Píseň kořenů 9
II. Apotheosa 12
Messianismus 15
Přesvědčení 17
Poslední taje 18

II. CO SNÍ V HALUZÍCH.

Alta quies 23
Refrain 25
Píseň 26
Hody 27
Zítra 30
Po vichru 32
Síla vidění 34

III. CO ZNÍ V KORUNÁCH.

Šum listí 39
Hlas 40
Ta posud chyběla 44
Krovky 45
Pták samotář 48
Píseň 49
Zastaveníčko na vsi v dešti 50
Přiznání starého stromu 51
Po bouři 52
Povzdech 53
Hymnus 54

Str.

IV. SPADALÉ LISTÍ.

Různé listí 59
Nápis na strom bleskem zachvácený . . 60
Umrlčí hodinky 61
Při jarní povodni 62
Nové vlasatici 63
Ormuzdu i Ahrimanovi 64
Opět ženy 65
Nový den 66
Proč dále? 67
Po novém zklamání 68
Mžik 69
Lichvář 70
V jeseni 71
Vůně 72
Fortuně na kole osudu letící 73
Rada 74
Jepice 75
Letní bouře 76
Na zahradu pro vždy uzavřenou 77
Listí v jeseni 78
Ještě jepice 79
Nedomysliš 80
Vnady žen 81
Pokračování 82
Spánek 83
Sofistovi 84
Volné myšlence 85

V. ČESKÉ KRAJINY.

Hradčanské paláce 89
Na Bělohorské pláni 91
Pod Svatoborem 93
Krajina pod Lipnicí 95
Cesty na Valdek 96
Topůlka 98
U památníku smlouvy Ferdinanda I. s Čechy v Jihlavě 100
Dubům rožmberského rybníka 101

VI. EPILOG.

Díky 109

PG
5038
F8A17
1895
díl 64

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

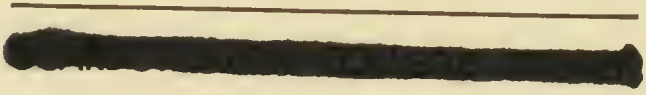

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

NÁKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE